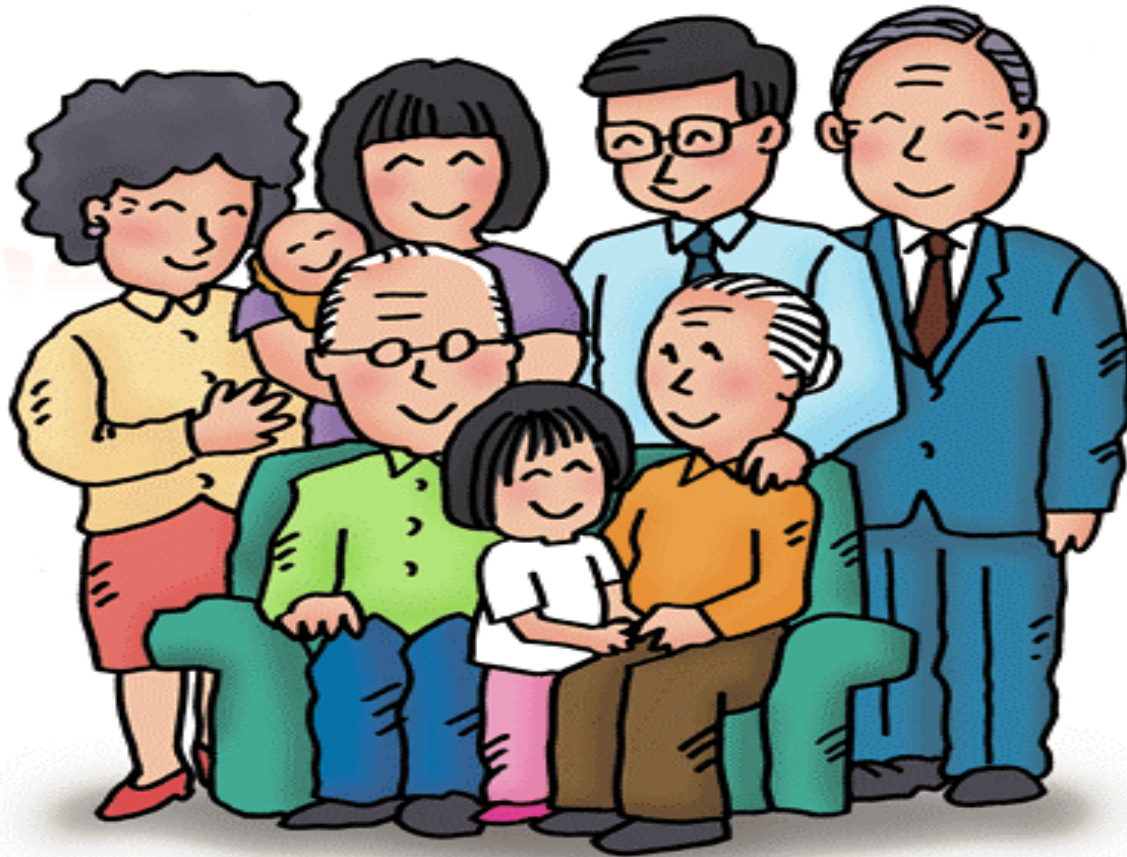


# กฎหมายลักษณะครอบครัว



# กฎหมายลักษณะ

## ครอบครัว

กฎหมายลักษณะครอบครัว เดิมเรียกว่า “กฎหมายลักษณะผัวเมีย” ซึ่งเป็นกฎหมายลักษณะหนึ่งของกฎหมายตราสามดวง ต่อมา มีการตราประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัวขึ้นใช้บังคับแทนกฎหมายลักษณะผัวเมียมาจนถึงปัจจุบัน



ตราขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1903



ประกาศเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2478

# กฎหมายลักษณะ

## ครอบครัว

การบังคับใช้กฎหมายครอบครัวนั้นได้มีการผ่อนปรน ไม่  
นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว ไป  
ใช้ใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลา  
นราธิวาส และสตูล สำหรับคดีที่มีลักษณะครบ 3 ประการ คือ

1. คดีนั้นเป็นคดีแพ่งเกี่ยวด้วยครอบครัว
2. คู่กรณีทุกฝ่ายต้องนับถือศาสนาอิสลาม
3. คดีนั้นต้องเกิดในจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา สตูล

# กฎหมายลักษณะ

## ครอบครัว

คดีดังกล่าวข้างต้นจะนำกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวมาบังคับใช้แทนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว และในการพิจารณาคดีดังกล่าวจะให้ตะไต่ะยุติธรรม 1 นายหนึ่งพิจารณาร่วมกับผู้พิพากษา โดยที่ตะไต่ะยุติธรรมเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายอิสลามคำวินิจฉัยในข้อกฎหมายของตะไต่ะยุติธรรมถือเป็นเด็ดขาดจะอุทธรณ์ฎีกาไม่ได้

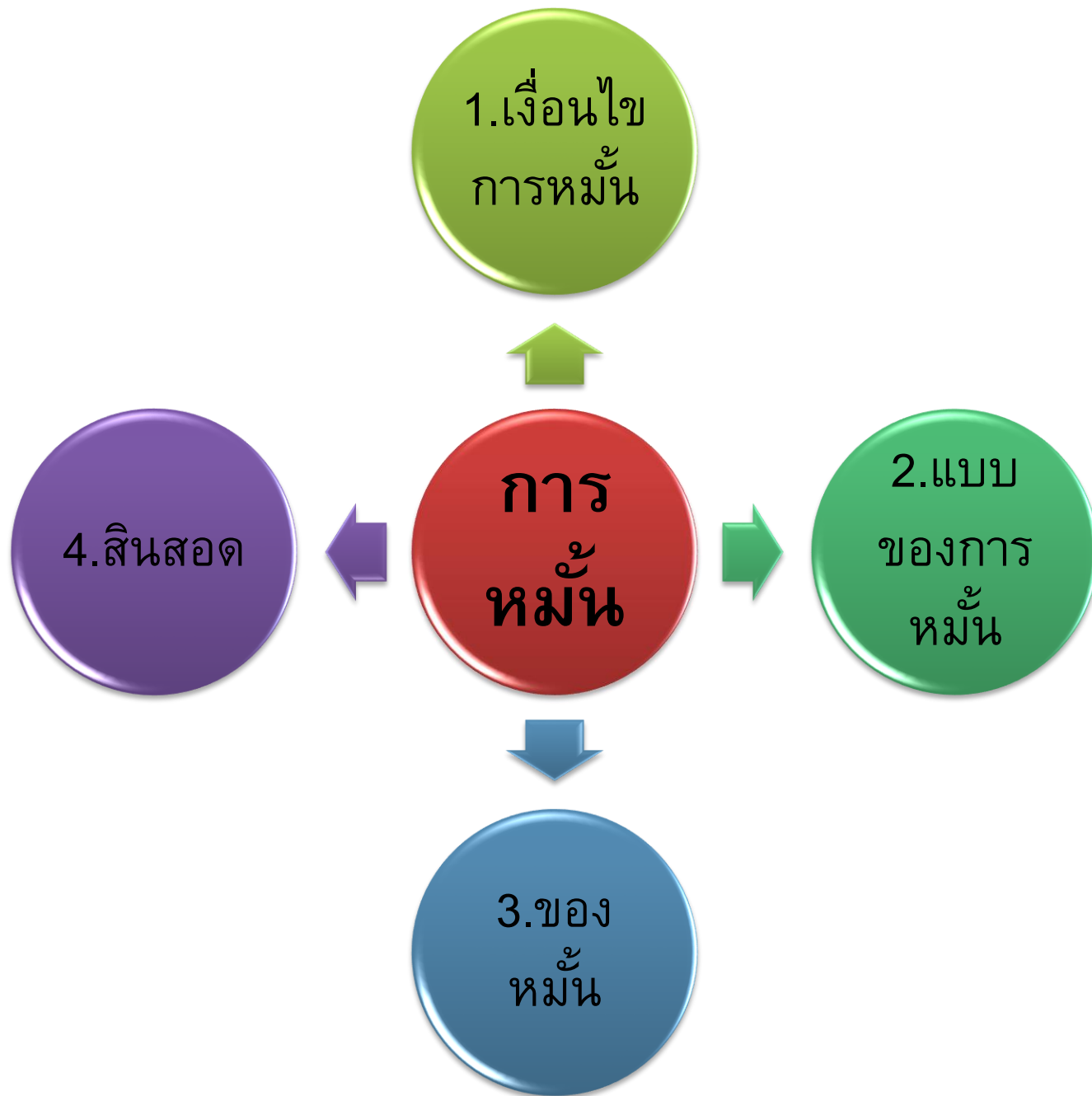
ปัจจุบันข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวต้องฟ้องต่อ“ศาลเยาวชนและครอบครัว”



# การหมั้น

การหมั้น หมายถึง สัญญาที่ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงตกลง  
กันว่าจะทำการสมรสตามกฎหมายต่อไป กฎหมายไม่ได้บังคับว่า  
จะต้องมีการหมั้นก่อนสมรส ชายหญิงอาจสมรสกันโดยไม่  
จำเป็นต้องหมั้นก่อนก็ได้

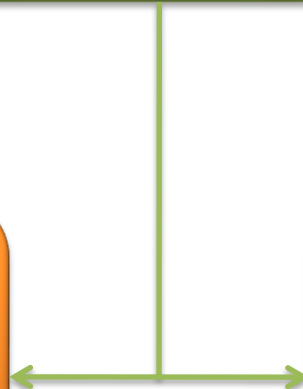




เงื่อนไขของการ  
หมั้น

อายุของคู่หมั้น

ความยินยอมของ  
ผู้แทนโดยชอบ  
ธรรม



# เงื่อนไขการหมั้น



## อายุของคู่หมั้น

ชายและหญิงจะทำสัญญาหมั้นกันได้ทั้งคู่ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 17 ปี บริบูรณ์ หากคนใดคนหนึ่งมีอายุต่ำกว่า 17 ปี การหมั้นนั้นย่อมตกเป็นโมฆะ ชายและหญิงที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปีจะขออนุญาตศาลทำการหมั้นไม่ได้เพราะไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ ต่างจากการสมรสซึ่งหากมีเหตุอันสมควรศาลอาจอนุญาตให้ชายหรือหญิงที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปี ที่ทำการสมรสได้

# เงื่อนไขการหมั้น

ในกรณีที่ผู้เยาว์ทำการหมั้น ผู้เยาว์จะทำการหมั้นได้ต้องได้รับ คำยินยอมจากผู้แทนโดยชอบ ธรรม (บิดามารดา ผู้รับบุตรบุญ ธรรม หรือผู้ปกครอง แล้วแต่ กรณี) ก่อน มิฉะนั้นการหมั้นจะตก เป็นโมฆียะ



**ความยินยอมของ  
ผู้แทนโดยชอบ  
ธรรม**

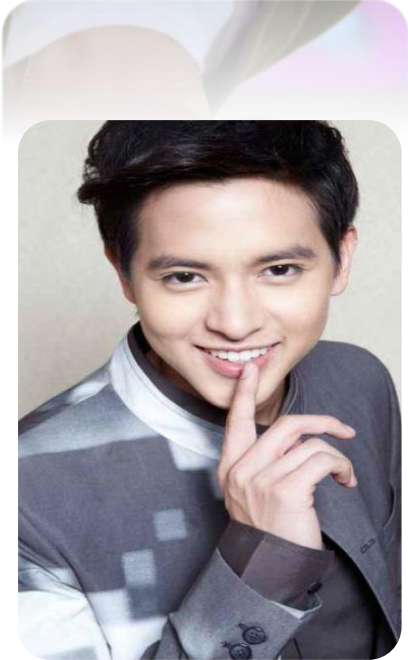


## แบบของการ หมั้น

- แบบของการหมั้นการหมั้นสามารถกระทำด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรก็ได้ แต่ฝ่ายชายจะต้องส่งมอบของหมั้นให้แก่ฝ่ายหญิงในขณะที่ทำการหมั้น มิฉะนั้นการหมั้น**ไม่สมบูรณ์** กล่าวคือ ถ้าชายไม่ส่งมอบของหมั้นให้แก่หญิงในขณะที่ทำการหมั้น **สัญญาหมั้นไม่เกิด** สัญญาจะเกิดก็ต่อเมื่อฝ่ายชายส่งมอบของหมั้นให้แก่หญิงแล้วเท่านั้น



สัญญา  
หมั้นไม่  
เกิด

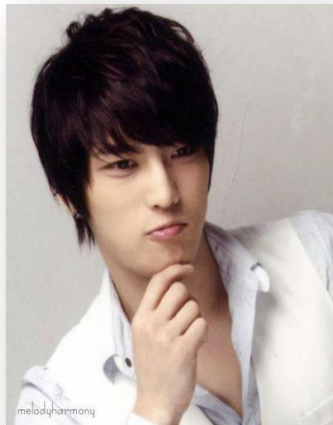


สัญญา  
หมั้นเกิด



# ของหมั้น

- **ของหมั้น** หมายถึง ทรัพย์สินที่ฝ่ายชายส่งมอบหรือโอนให้แก่ฝ่ายหญิงเพื่อเป็นหลักฐานว่าจะสมรสกับฝ่ายหญิงนั้น เมื่อหมั้นแล้วของหมั้นย่อมตกเป็นกรรมสิทธิ์แก่หญิงทันที





# 1.ของหมั้น จะต้องเป็น ทรัพย์สิน



- ของหมั้นจะต้องเป็นทรัพย์สิน แต่จะมีราคามากน้อยเพียงใดก็ได้ เช่น เงิน บ้าน ที่ดิน แหวน เสื้อผ้า เป็นต้น ของหมั้นอาจเป็นกรรมสิทธิ์ของชายคู่หมั้นหรือของบุคคลอื่นซึ่งยินยอมให้ชายเอาไปหมั้นหญิงก็ได้ เช่น เป็นของบิดามารดา หรือญาติของฝ่ายชาย เป็นต้น แต่หากชายเอาทรัพย์สินของบุคคลอื่นมาหมั้นโดยที่บุคคลอื่นไม่ยินยอม หญิงย่อมไม่ได้กรรมสิทธิ์ในของหมั้นนั้นและเจ้าของทรัพย์สินย่อมมีสิทธิติดตามเอาทรัพย์สินของตนคืนได้



ให้รถเป็นของ  
หมั้น



เจ้าของรถไม่ยินยอม



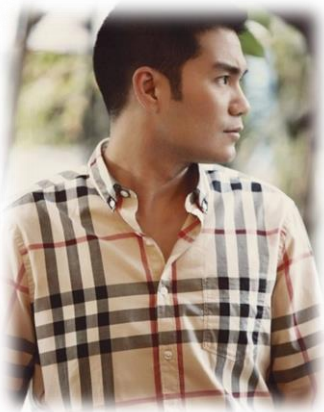


## 2.ของหมั้นต้องส่งมอบหรือโอนให้แก่หญิงในขณะหมั้น

- ของหมั้นต้องส่งมอบหรือโอนให้แก่หญิงในขณะหมั้น หากฝ่ายชายหมั้นหญิงโดยไม่มีการส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินดังกล่าวให้แก่หญิงในขณะหมั้นการหมั้นนั้นไม่สมบูรณ์หรือหากมีการส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินดังกล่าวให้แก่หญิงในเวลาอื่น ทรัพย์สินนั้นก็ไม่ใช่ของหมั้น

- ของหมั้นต้องส่งมอบหรือโอนให้แก่หญิงเท่านั้น หากฝ่ายชายส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินแก่บุคคลอื่นที่ไม่ใช่หญิงคู่หมั้น ทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ของหมั้น

3.ของหมั้นต้อง  
ส่งมอบหรือโอน  
ให้แก่หญิง  
เท่านั้น



เงินไม่ใช่ของ  
หมั้น





- วัตถุประสงค์ของการให้ของหมั้น ฝ่ายชายส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินอันเป็นของหมั้นให้แก่หญิงเพื่อเป็นหลักฐานว่าจะสมรสกับหญิงนั้น หากชายส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินแก่หญิงโดยไม่มีเจตนาจะสมรสกันตามกฎหมายกับหญิงคู่หมั้น ทรัพย์สินที่ให้ไว้ไม่ใช่ของหมั้นและสัญญาดังกล่าวก็จะไม่ใช่สัญญาหมั้น

#### 4. วัตถุประสงค์ ของการให้ของ หมั้น



## กรณีที่หญิงต้องคืนของหมั้น

เมื่อฝ่ายชายส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินที่เป็นของหมั้นให้กับหญิง กรรมสิทธิ์ในของหมั้นนั้นย่อมตกแก่หญิงทันที ที่ทำการหมั้น หญิงจึงมีสิทธิใช้สอย จำหน่าย จ่ายโอนของหมั้นได้ แต่มีข้อยกเว้นที่กฎหมายบัญญัติให้หญิงต้องคืนของหมั้นแก่ฝ่ายชาย ซึ่งมี 3 ประการดังต่อไปนี้



## 1. หญิงเป็นฝ่ายผิดสัญญาหมั้น

- การผิดสัญญาหมั้น คือ การไม่ยอมสมรส โดยไม่มีเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้ เมื่อหญิงผิดสัญญาหมั้นต้องคืนของหมั้นให้แก่ฝ่ายชาย

## 2. ชายบอกเลิกสัญญาหมั้นเนื่องจากมีเหตุสำคัญ

- อันเกิดจากหญิงคู่หมั้นอันทำให้ชายคู่หมั้นไม่สมควรสมรส เช่น หญิงเป็นโรคติดต่อร้ายแรงหรือวิกลจริตหลังการหมั้น หรือเป็นชู้กับชายอื่น

## 3. คู่หมั้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งบอกเลิกสัญญาหมั้นที่เป็นโมฆียะ

- ทำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายกลับสู่ฐานะเดิมเสมือนไม่มีการหมั้นเกิดขึ้น ดังนั้น หญิงต้องคืนของหมั้นให้แก่ฝ่ายชาย

# กรณีที่ยกย่องไม่ต้องคืนของ หมั้น

กรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ยกย่องไม่ต้องคืนของหมั้น  
ให้แก่ฝ่ายชายมี 3 ประการดังต่อไปนี้

## 1. ชายเป็นฝ่ายผิดสัญญาหมั้น

- เมื่อชายผิดสัญญาหมั้นยกย่องไม่ต้องคืนของหมั้นแก่ฝ่ายชาย  
เช่น ชายไปแต่งงานกับหญิงอื่น ชายไม่ยอมจดทะเบียน  
สมรส และบ้ายเบี่ยงไปเรื่อยๆ เป็นต้น

## 2. หญิงบอกเลิกสัญญาหมั้นเนื่องจากเหตุ

### สำคัญ

- อันเกิดจากชายคู่หมั้นนั้นอันทำให้หญิงคู่หมั้นนั้นไม่สมควรสมรสด้วย เช่น ชายคู่หมั้นเป็นโรคเอดส์ ชายเป็นหมัน ชายยกย่องหญิงอื่นเป็นภรรยา ชายคู่หมั้นติดคุก เป็นต้น กรณีเหล่านี้หญิงมีสิทธิบอกเลิกสัญญาหมั้นได้ โดยหญิงไม่ต้องคืนของหมั้นแก่ชาย

## 3. คู่หมั้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถึงแก่ความตาย

- เนื่องจากของหมั้นตกเป็นกรรมสิทธิ์ของหญิงตั้งแต่มีการหมั้น ดังนั้น ไม่ว่าชายคู่หมั้นหรือหญิงคู่หมั้นถึงแก่ความตาย หญิงหรือฝ่ายหญิงไม่ต้องคืนของหมั้นแก่ฝ่ายชาย

# สินสอด



สินสอด หมายถึง ทรัพย์สินที่  
ฝ่ายชายมอบให้แก่บิดามารดา  
ผู้รับบุตรบุญธรรม หรือผู้ปกครอง  
ของหญิงที่ตนจะสมรสด้วย เพื่อ  
ตอบแทนที่หญิงยอมสมรสกับชาย



[www.finejewelthai.com](http://www.finejewelthai.com)

# ลักษณะของ สินสอด

## 1. สินสอดต้องเป็นทรัพย์สิน

- แต่จะมีราคามากน้อยเพียงใดก็ได้และจะเป็นวัตถุไม่มีรูปร่างก็ได้ เช่นเดียวกับของหมั้น เช่น สิทธิเรียกร้อง หุ้นในบริษัท ลิขสิทธิ์

## 2. สินสอดนั้นชายต้องส่งมอบให้กับบิดามารดา ผู้รับบุตรบุญธรรม ผู้ปกครอง

- หากส่งมอบให้แก่หญิงหรือบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของหญิง ทรัพย์สินที่ส่งมอบย่อมไม่ใช่สินสอด



### 3. สินสอดจะส่งมอบเมื่อใดก็ได้

- ไม่จำเป็นต้องส่งมอบในขณะที่ทำสัญญาสินสอดจะให้หลังทำสัญญาสินสอดก็ได้ซึ่งต่างจากการหมั้นที่ต้องส่งมอบให้ขณะทำสัญญาหมั้น

### 4. สินสอดต้องให้เพื่อตอบแทนการที่หญิงยอมสมรส

- ไม่ใช่ให้เพื่อตอบแทนการที่บิดามารดา ผู้รับบุตรบุญธรรมหรือผู้ปกครองยินยอมให้หญิงสมรสกับชาย และไม่ใช่ให้เพื่อตอบแทนการที่บุคคลดังกล่าวเลี้ยงดูหญิงมา

### 5. สินสอดต้องให้โดยมีเจตนาจะสมรสตามกฎหมาย

- หากทรัพย์สินโดยไม่มีเจตนาจะสมรสกับหญิงตามกฎหมาย ทรัพย์สินนั้นย่อมไม่ใช่สินสอด

# กรณีที่ฝ่ายชายเรียกสินสอดคืนได้

เมื่อฝ่ายชายมอบสินสอดให้แก่บิดามารดา ผู้รับบุตรบุญธรรม หรือผู้ปกครองของหญิงแล้ว กรรมสิทธิ์ในสินสอดย่อมตกแก่ฝ่ายหญิงทันทีที่ได้รับมอบโดยไม่ต้องคำนึงว่าหญิงจะได้สมรสกับชายแล้วหรือไม่ แต่ฝ่ายชายก็มีสิทธิเรียกสินสอดคืนได้ใน 2 กรณี คือ

1. กรณีไม่มีการสมรสโดยมีเหตุสำคัญเกิดจากหญิงทำให้ชายไม่สมควรสมรสหรือไม่อาจสมรสกับหญิงได้ เช่น หญิงคู่หมั้นไปมีสัมพันธ์ทางเพศกับชายอื่น เป็นต้น

2. กรณีไม่มีการสมรสโดยมีพฤติการณ์ซึ่งฝ่ายหญิงต้องรับผิดชอบทำให้ชายไม่สมควรหรือไม่อาจสมรสกับหญิงนั้น เช่น หญิงไม่ยอมจดทะเบียนสมรสกับชาย

## การสมรส

การสมรส หมายถึง การตกลงระหว่างชายและหญิงที่จะอยู่  
กินฉันสามีภรรยา โดยจะจดทะเบียนสมรสเพื่อก่อฐานะเป็นสามี  
ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย



1.เงื่อนไขการสมรส

2.แบบของการ  
สมรส

การ  
สมรส

3.ทรัพย์สินระหว่าง  
สามีภรรยา

4.ทรัพย์สินระหว่าง  
สามีภรรยาที่ไม่ได้จัด  
ทะเบียนสมรส

5.การสิ้นสุดแห่ง  
การสมรส



## เงื่อนไขของการสมรส

1. ชายและหญิงมีอายุครบ 17 บริบูรณ์แล้วทั้งสองคน

6. ชายและหญิงทั้งสองคนต้องสมรสโดยคำยินยอมเป็นสามีภรรยา

2. ชายหรือหญิงจะต้องไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถ

7. หญิงหม้ายจะทำการสมรสใหม่ได้ต่อเมื่อการสมรสเดิมสิ้นสุดลงผ่านพ้นไปแล้ว ไม่น้อยกว่า 310 วัน

3. ชายและหญิงจะต้องไม่เป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรงทั้งขึ้นไปและลงมา

8. ผู้เยาว์ต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดา ผู้รับบุตรธรรม หรือผู้ปกครองให้ทำการสมรส

4. ผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรมจะสมรสกันไม่ได้

9. การสมรสต้องไม่บกพร่องในการแสดงเจตนา

5. ชายหรือหญิงจะสมรสกันขณะตนมีคู่สมรสอยู่ก่อนแล้วไม่ได้

# 1. ชายและหญิงมี อายุครบ 17 บริบูรณ์ แล้วทั้งสองคน

หากคู่สมรสคนใดคนหนึ่งมีอายุต่ำกว่า 17 ปี การสมรส  
นั้นเป็นโมฆียะ อย่างไรก็ดี ในกรณีที่มีเหตุอันสมควรศาล  
อาจอนุญาตให้ชายหญิงที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปี ทำกันสมรส  
ได้ เช่น หญิงอายุ 16 ปีซึ่งตั้งครรภ์แล้ว ศาลอนุญาตให้  
หญิงนั้นทำการสมรสก่อนอายุครบกำหนดได้



## 2. ชายหรือหญิงจะต้อง ไม่เป็นบุคคลวิกลจริต หรือคนไร้

### ความสามารถ

หากคู่สมรสคนใดคนหนึ่ง เป็นบุคคลวิกลจริตหรือคนไร้  
ความสามารถ การสมรสนั้นเป็นโมฆะ แต่หากคู่สมรสคนใด  
คนหนึ่งเสมือนไร้ความสามารถ การสมรสนั้นย่อมสมบูรณ์





3. ชายและหญิงจะต้อง  
ไม่เป็นญาติสืบสาย  
โลหิตโดยตรงทั้งขึ้นไป  
และลงมา

และต้องไม่เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดา  
หรือร่วมแต่บิดาหรือมารดาญาติทาง  
สายโลหิตที่กฎหมายห้ามมิให้ทำการ  
สมรสด้วยกัน มิฉะนั้นการสมรสจะ  
เป็นโมฆะมี 4 ประเภท คือ



1.

- ญาติทางสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป

- ได้แก่ บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ทวด เช่น บุตรสาวสมรสกับบิดาไม่ได้

2.

- ญาติทางสายโลหิตโดยตรงลงมา

- ได้แก่ ลูก หลาน เหลน ลื้อ เช่น ปู่สมรสกับหลานสาวไม่ได้

3.

- พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน

- เช่น พี่ชายสมรสกับน้องสาวไม่ได้

4.

- พี่น้องร่วมแต่บิดาหรือมารดา

- ได้แก่ พี่น้องที่มีพ่อคนเดียวกันแต่คนละแม่ หรือมีแม่คนเดียวกันแต่คนละพ่อ เช่น พี่ชายสมรสกับน้องสาวต่างมารดาไม่ได้

ญาติทางสายโลหิตที่กฎหมายห้ามมิให้ทำการสมรสด้วยกันให้  
ถือตามความเป็นจริง เช่น บิดากับบุตรสาวนอกกฎหมายแม้จะไม่ใช่  
ญาติกันตามกฎหมายแต่ก็เป็นญาติตามความเป็นจริง จึงทำการสมรส  
กันไม่ได้ อย่างไรก็ตามก็ดี ลุง ป้า น้า อา หลาน เหลน ไม่ใช่ญาติ  
สืบสายโลหิตโดยตรงแต่เป็นเพียงญาติสืบสายโลหิตโดยอ้อมเท่านั้น  
ดังนั้น บุคคลดังกล่าวสมรสกันได้ เช่น อาสมรสกับหลาน  
ลูกพี่ลูกน้องสมรสกัน ลุงสมรสกับเหลน

#### 4. ผู้รับบุตรบุญธรรม และบุตรบุญธรรมจะ สมรสกันไม่ได้

ถ้าบุคคลทั้งสองคนสมรสกันการสมรสนั้นสมบูรณ์แต่มีผลทำให้การรับบุตรบุญธรรมนั้นยกเลิกไป กล่าวคือ บุคคลทั้งสองไม่มีฐานะเป็นผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรมอีกต่อไป แต่จะมีฐานะเป็นสามีภรรยาแทน

## 5. ชายหรือหญิงจะ สมรสกันขณะตนมีคู่ สมรสอยู่ก่อนแล้ว

ไม่ได้

การสมรสที่คนใดคนหนึ่งมีคู่สมรสอยู่ก่อนแล้ว เรียกว่า “การสมรสซ้อน” มีผลให้การสมรสครั้งหลังเป็นโมฆะ เช่น นายตึกจดทะเบียนสมรสกับนางเปแป้อยู่แล้ว ต่อมา นายตึกไปจดทะเบียนสมรสกับนางสาวเมย์ การสมรสระหว่างนายตึกกับนางเปแป้มีผลสมบูรณ์ แต่การสมรสระหว่างนายตึกกับนางสาวเมย์เป็นโมฆะ เพราะเป็นการสมรสซ้อน

## 6. ชายและหญิงทั้งสอง คนต้องสมรสโดยคำ ยินยอมเป็นสามีภรรยา กัน

หากคู่สมรสคนใดคนหนึ่งไม่ยินยอมที่จะสมรสด้วยหรือ  
ยินยอมสมรสด้วยแต่ไม่มีเจตนาเป็นสามีภรณยากัน การ  
สมรสนั้นเป็นโมฆะ เช่น ชายหญิงจดทะเบียนสมรสกันเพื่อ  
จะได้สิทธิในการลดหย่อนภาษีในฐานะที่มีคู่สมรสโดยทั้งคู่ไม่  
มีเจตนาที่จะมาเป็นสามีภรณยากัน

## 7 หญิงหม้ายจะทำการสมรสใหม่ ได้ต่อเมื่อการสมรสเดิมสิ้นสุดลง ผ่านพ้นไปแล้ว ไม่น้อยกว่า 310

วัน

ทั้งนี้ เพื่อป้องกันปัญหาว่าใครคือบิดาของเด็กที่อาจเกิดมาในระหว่างนั้น อย่างไรก็ตาม หากหญิงหม้ายสมรสใหม่ภายใน 310 วันนับแต่การสมรสเดิมสิ้นสุดลง การสมรสนั้นสมบูรณ์ เพียงแต่หากเด็กคลอดออกมาในระยะเวลา 310 วันนับแต่วันที่การสมรสเดิมสิ้นสุดลง กฎหมายจะสันนิษฐานว่าสามีใหม่เป็นบิดาของเด็กคนดังกล่าว อย่างไรก็ตาม หญิงหม้ายสามารถสมรสใหม่ได้ทันทีถ้าปรากฏข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งใน 4 ประการดังต่อไปนี้



1. ได้คลอดบุตรแล้ว  
ในระหว่างนั้น

2. สมรสกับคู่สมรส  
เดิม

3. มีใบรับรองแพทย์  
ว่าไม่ได้ตั้งครรภ์

4. มีคำสั่งของศาลให้  
สมรสได้



**8. ผู้เยาว์ต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดา ผู้รับบุตรธรรม หรือผู้ปกครองให้ทำการสมรส**

ชายและหญิงที่สมรสกันก่อนอายุ 20 ปี บริบูรณ์จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน มิฉะนั้นการสมรสจะเป็นโมฆียะ

**9. การสมรสต้องไม่บกพร่องในการแสดงเจตนา**

กล่าวคือ การสมรสต้องไม่สำคัญผิดในตัวคู่สมรส ไม่ถูกกลฉ้อฉล และไม่ถูกข่มขู่ หากสมรสสำคัญผิดในตัวคู่สมรสหรือถูกกลฉ้อฉล หรือไม่ถูกข่มขู่ การสมรสจะเป็นโมฆียะ

## การสมรส ที่เป็น โมฆะ

- 1. การสมรสที่ชายหรือหญิงเป็นคนวิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถ
- 2. ชายและหญิงจะต้องไม่เป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรง หรือพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา
- 3. การสมรสซ้อน
- 4. ชายและหญิงทั้งสองคนต้องสมรสโดยคำยินยอมเป็นสามีภรรยา

- 1. การสมรสที่ชายหรือหญิงอายุไม่ครบ 17 ปีบริบูรณ์
- 2. การสมรสของผู้เยาว์ที่ไม่ได้รับการยินยอมโดยชอบธรรม
- 3. การสมรสสำคัญตัวผิดในคู่สมรส
- 4. การสมรสโดยถูกกลั่นแกล้ง
- 5. การสมรสโดยถูกข่มขู่

การสมรสที่เป็น  
โมฆียะ

## แบบของการสมรส

- การสมรสจะสมบูรณ์และมีผลชอบด้วยกฎหมายก็ต่อเมื่อชายและหญิงจดทะเบียนสมรส มิเช่นนั้นชายและหญิงจะไม่เป็นสามีภรรยากันตามกฎหมาย ไม่ว่าจะอยู่กันนานเพียงใดหรือมีลูกกันกี่คนหรือจะจัดงานตามประเพณีศาสนาวัฒนธรรมใดก็ตามก็ไม่ถือว่าเป็นสามีภรรยากันตามกฎหมายถ้ามิได้จดทะเบียนสมรสกัน การที่ชายหญิงไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันไม่ทำให้การสมรสตกเป็นโมฆะหรือโมฆียะตาอย่างใด เพราะการสมรสยังไม่ได้เกิดขึ้นเลยตราบใดที่ยังไม่ได้จดทะเบียนสมรส

**ทรัพย์สินระหว่าง  
สามีภรรยา**

**1. สินส่วนตัว**

**2. สินสมรส**

## สินส่วนตัว



- **สินส่วนตัว** หมายถึง ทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของสามีภรรยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะ กล่าวคือ สินส่วนตัวของสามีก็เป็นของสามีเพียงผู้เดียว ภรรยาไม่มีส่วนเป็นเจ้าของด้วย โดยสินส่วนตัวมี 4 ประเภท ได้แก่



## 1. ทรัพย์สินที่สามมีหรือ ภรรยาอยู่ก่อนสมรส



- ทรัพย์สินที่สามมีหรือภรรยาอยู่หรือได้มาก่อนวันจดทะเบียนสมรส เช่น ก่อนจดทะเบียนสมรส ชายมีบ้านหนึ่งหลังส่วนหญิงมีเงินฝากในบัญชี 1 ล้านบาท บ้านเป็นสินส่วนตัวของชาย ส่วนเงินฝากเป็นสินส่วนตัวของหญิง ต่อมาชายหญิงได้จดทะเบียนสมรสกัน บ้านก็ยังเป็นสินส่วนตัวของสามอยู่ ส่วนเงินฝากก็เป็นสินส่วนตัวของภรรยาเช่นกัน

สินส่วนตัวตาม

**2. เครื่องใช้สอย  
ส่วนตัว เครื่องแต่ง  
กายหรือเครื่องประดับ  
กายตามควรแก่ฐานะ  
ของสมภารรยาหรือ  
เครื่องมือเครื่องใช้ที่  
จำเป็นในการประกอบ  
อาชีพของสามีหรือ  
ภรรยา**

ประเภทแรก  
เช่น หลังการ  
จดทะเบียน  
สมรส สามีเอา  
เงินเดือนของ  
ตน ไป ซื้อ  
เสื้อผ้าสำหรับ  
ทำงาน เสื้อผ้า  
ดังกล่าวเป็นสิน  
ส่วนตัวของ  
สามี หรือ  
ภรรยาประกอบ

อาชีพเสริมสวย  
ได้ซื้อกรรไกร

### 3. ทรัพย์สินที่ สามีหรือภรรยา ได้มาโดยการ รับมรดกหรือ การให้โดย เสน่หา

วันจดทะเบียน

สมรสก็จะเป็น  
สินส่วนตัวตาม  
ประเภทแรก  
เช่น หลังจาก  
จดทะเบียน  
สมรสภรรยา  
ได้รับมรดก  
มารดาของตน  
เป็นที่ดิน 100  
ไร่ ที่ดิน  
ดังกล่าวเป็นสิน  
ส่วนตัวของ

ภรรยา หรือ

สามีเป็น

## 4. ขงหมั้น

- ขงหมั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของหญิงตั้งแต่ทำการหมั้นกับชาย ขงหมั้นจึงเป็นสินส่วนตัวของภรรยาหากพิจารณาแล้วขงหมั้นก็จัดเป็นสินส่วนตัวประเภทแรกอย่างหนึ่ง เนื่องจากเป็นทรัพย์สินที่ภรรยาได้มาก่อนสมรส



## ของแทนสินส่วนตัว

- สินส่วนตัวถ้าไปขายได้เงินมา หรือนำไปแลกเปลี่ยนได้ทรัพย์สินอื่นมาแทน เงินหรือทรัพย์สินอื่นที่ได้มานั้นยังคงเป็นสินส่วนตัวอยู่ เช่น สามีเอาที่ดินซึ่งเป็นสินส่วนตัวไปขายได้เงินมา 10 ล้านบาท เงินจำนวนนั้นยังคงเป็นสินส่วนตัวของสามีเช่นเดิม

## การจัดการสินส่วนตัว

- สินส่วนตัวของกลุ่มสมรสฝ่ายใด กลุ่มสมรสฝ่ายนั้นย่อมมีอำนาจจัดการได้โดยลำพัง เช่น ภรรยาที่ดินก่อนสมรส 1 แปลง ภรรยาที่มีอำนาจขายที่ดินแปลงนี้ได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากสามี

## สินสมรส

- ทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์ร่วมกันของสามีและภรรยา โดยสามีและภรรยามีส่วนในทรัพย์สินนั้นคนละครึ่ง โดยสินสมรสมี 3 ประเภทได้แก่

# 1. ทรัพย์สินที่คู่ สมรสได้มาระหว่าง สมรส



- ทรัพย์สินทุกชนิดที่คู่สมรสได้มาหลังจากวันจดทะเบียนสมรส ( ยกเว้นทรัพย์สินที่เป็นสินส่วนตัวประเภทที่ 2 และ 3 ) ไม่ว่าจะเป็นเงินเดือน โบนัส เบี้ยเลี้ยง เงินรางวัลที่ได้จากการชิงโชคหรือจากการถูกลอตเตอรี่





## 2. ทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างสมรสโดย พินัยกรรมหรือหนังสือยกให้ระบุว่าให้เป็น สินสมรส

- โดยหลักแล้วทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างสมรสโดยการรับมรดกหรือการให้โดยเสน่หาเป็นสินส่วนตัว แต่หากมีการระบุชัดเจนในทรัพย์สินนั้นเป็นสินสมรส ทรัพย์สินนั้นก็จะป็นสินสมรสอันเป็นการเคารพเจตนาของผู้ยกทรัพย์สินให้หรือผู้ทำพินัยกรรม เช่น บิดาของสามีถึงแก่ความตายและได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินทั้งหมดให้สามีโดยระบุว่าให้เป็นสินสมรส ทรัพย์มรดกทั้งหมดย่อมเป็นสินสมรส แต่ถ้าไม่ระบุว่าป็นสินสมรส ทรัพย์มรดกย่อมเป็นสินส่วนตัวของสามี อนึ่ง มีข้อสังเกตว่าการระบุทรัพย์ที่ยกให้เป็นสินสมรสจะต้องระบุไว้ในพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้ จะระบุด้วยวาจาไม่ได้

### 3. ทรัพย์สินที่เป็นดอก ผลสินส่วนตัว

*These Little Pigs*



Copyright © 2008 by the author. All rights reserved.

- ดอกผลธรรมดาและดอกผลดินนัยที่เกิดขึ้นหลังจากจดทะเบียนสมรสย่อมเป็นสินสมรสทั้งสิ้น เช่น ก่อนสมรสภรรยามีแม่หมูอยู่ 1 ตัว หลังจากสมรสแล้วแม่หมูตกลูก 8 ตัว แม่หมูเป็นสินส่วนตัวของภรรยา ส่วนลูกหมูทั้ง 8 ตัวเป็นดอกผลธรรมดาของแม่หมู ดังนั้นลูกหมูทั้ง 8 ตัวจึงเป็นสินสมรส หรือก่อนสมรสสามีมีเงินฝากธนาคาร 1 ล้านบาท ภายหลังสมรสธนาคารคิดดอกเบี้ยให้ 10,000 บาท เงินฝากธนาคาร 1 ล้านบาทเป็นสินส่วนตัวของสามี ส่วนดอกเบี้ย 10,000 บาทเป็นดอกผลดินนัยของเงินฝาก ดังนั้นดอกเบี้ยจึงเป็นสินสมรส

## การจัดการสินสมรส

- โดยหลักแล้วสามีหรือภรรยาที่มีอำนาจจัดการสินสมรสได้โดยลำพัง เช่น สามีมีอำนาจขายรถยนต์สินสมรสได้ หรือภรรยาที่มีอำนาจเอาที่ดินสินสมรสไปให้เช่าไม่เกิน 3 ปีได้ เป็นต้น แต่ถ้าเป็นการจัดการที่สำคัญสามีและภรรยาต้องจัดการร่วมกัน ซึ่งกฎหมายกำหนดให้สามีและภรรยาต้องร่วมกันจัดการสินสมรสที่สำคัญ 8 ประการ ได้แก่

1.

- ข่าย แลกเปลี่ยน ข่ายฝาก ให้เช่าซื้อ จำนอง ปลดจำนอง หรือโอนสิทธิจำนองซึ่งบ้าน ที่ดิน เรือ แพหรือสัตว์พาหนะ

2.

- ก่อตั้งหรือยกเลิกภาระจำยอม สิทธิอาศัย สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิเก็บกินหรือภาระติดพันในบ้านหรือที่ดิน

3.

- ให้เช่าบ้านหรือที่ดินเกิน 3 ปี

4.

- ให้กู้ยืมเงิน

5.

- ให้โดยการเส่นหา เว้นแต่การให้เพื่อการกุศล เพื่อการสังคม หรือตามหน้าที่ธรรมจรรยาพอสมควรแก่ฐานะครอบครัว

6.

- การประนีประนอมยอมความ

7.

- มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการวินิจฉัย

8.

- นำทรัพย์สินไปประกันต่อเจ้าพนักงานหรือศาล

การจัดการสินสมรสที่สำคัญทั้ง 8 ประการ สามีหรือภรรยาจะทำได้โดยลำพังไม่ได้ หากสามีหรือภรรยากระทำไปโดยลำพังและคู่สัญญาฝ่ายตรงข้ามกระทำการโดยไม่สุจริต สามีหรือภรรยาที่ไม่ได้ให้ความยินยอมมีสิทธิฟ้องศาลให้เพิกถอนนิติกรรมนั้นได้ เช่น สามีเอาบ้านและที่ดินซึ่งเป็นสินสมรสไปขายให้นายดำโดยไม่ได้รับความยินยอมจากภรรยา และนายดำก็ทราบว่าเป็นที่ดินดังกล่าวเป็นสินสมรส ภรรยามีสิทธิฟ้องศาลให้เพิกถอนสัญญาซื้อขายบ้านและที่ดินดังกล่าวได้

## ทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน

- หากชายหญิงอยู่กินกันฉันสามีภรรยาโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรส ทรัพย์สินที่ชายหญิงนำมาหากินได้ร่วมกันถือว่าชายและหญิงเป็นเจ้าของทรัพย์สินดังกล่าวร่วมกัน มีส่วนแบ่งคนละครึ่งเท่ากัน ส่วนทรัพย์สินที่ต่างคนต่างนำมาหาได้แยกกันก็เป็นกรรมสิทธิ์ของฝ่ายนั้นเพียงผู้เดียว เช่น เช่นชายหญิงแต่งงานกันโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรส ต่อมาทั้งคู่ได้ร่วมกันเปิดร้านอาหารได้กำไร 1 ล้านบาท เงินกำไรดังกล่าวไม่ใช่สินสมรส แต่เป็นกรรมสิทธิ์ร่วมกันของชายและหญิงซึ่งทั้งคู่มีสิทธิในเงินกำไรคนละครึ่ง





## 1. คู่สมรสฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งถึงแก่ ความตาย

การตายที่ทำให้การสมรสสิ้นสุดลง หมายถึง การตายตามธรรมชาติ ไม่รวมถึงการตายโดยผลของกฎหมาย หรือการสาบสูญซึ่งเป็นเพียงเหตุหย่าเท่านั้น เช่น สามัญศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญก็ยังไม่ถือว่าการสมรสสิ้นสุดลงทันที ภรรยาต้องนำเหตุดังกล่าวไปฟ้องหย่าและการสมรสจะสิ้นสุดลงเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้หย่าขาดจากกัน ซึ่งแตกต่างจากการตายตามธรรมชาติที่การสมรสสิ้นสุดลงทันทีที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถึงแก่ความตาย



## 2. ศาลพิพากษา ให้เพิกถอนการ สมรสที่เป็น โมฆียะ



การสมรสที่เป็นโมฆียะมีผลสมบูรณ์อยู่จนกว่าศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรส ผู้มีส่วนได้เสียจะบอกล้างเองเหมือนเช่นนิติกรรมทั่วไปไม่ได้ แต่ต้องใช้วิธีการฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนการสมรส และเมื่อศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรสแล้ว การสมรสที่เป็นโมฆียะย่อมสิ้นสุดลงในวันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ซึ่งแตกต่างจากโมฆียกรรมธรรมดาที่บอกล้างแล้ว ถือว่าเป็นโมฆะมาแต่เริ่มแรก

### 3. คู่สมรสหย่า ขาดจากกันเป็น สามีภรรยา

การหย่าอันทำให้สิ้นสุดการสมรสลงมี 2  
ประเภท คือ 1. การหย่าโดยความยินยอมของทั้ง  
สองฝ่าย 2. การหย่าโดยคำพิพากษาของศาล

#### 1. การหย่าโดยความยินยอมของทั้งสองฝ่าย

- การหย่าโดยความยินยอมของทั้งสองฝ่ายต้องทำหนังสือและมีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อย 2 คน โดยสามีและภรรยาต้องลงลายมือชื่อไว้ในหนังสือหย่าด้วย จะตกลงกันด้วยวาจาไม่ได้ และสามีภรรยาทั้งสองคนต้องนำหนังสือหย่าไปจดทะเบียนการหย่า ณ ที่ว่าการอำเภอหรือสำนักงานเขตจึงจะมีผลทำให้การสมรสสิ้นสุดลงในวันที่จดทะเบียนการหย่า ในกรณีที่สามีภรรยาทำหนังสือการหย่ากันไว้แล้วแต่ยังไม่ได้จดทะเบียนการหย่า การสมรสยังไม่สิ้นสุด คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะทำการสมรสใหม่ไม่ได้ มิฉะนั้นจะเป็นการสมรสซ้อน ถ้าทำหนังสือหย่าไว้แล้วแต่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยอมไปจดทะเบียนการหย่า อีกฝ่ายสามารถฟ้องศาลให้บังคับไปจดทะเบียนการหย่าได้

# 1. การหย่าโดยความยินยอมของทั้งสองฝ่าย

- การหย่าโดยความยินยอมของทั้งสองฝ่ายต้องทำหนังสือและมีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อย 2 คน โดยสามีและภรรยาต้องลงลายมือชื่อไว้ในหนังสือหย่าด้วย จะตกลงกันด้วยวาจาไม่ได้ และสามีภรรยาทั้งสองคนต้องนำหนังสือหย่าไปจดทะเบียนการหย่า ณ ที่ว่าการอำเภอหรือสำนักงานเขตจึงจะมีผลทำให้การสมรสสิ้นสุดลงในวันที่จดทะเบียนการหย่า ในกรณีที่สามีภรรยาทำหนังสือการหย่ากันไว้แล้วแต่ยังไม่ได้จดทะเบียนการหย่า การสมรสยังไม่สิ้นสุด คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะทำการสมรสใหม่ไม่ได้ มิฉะนั้นจะเป็นการสมรสซ้อน ถ้าทำหนังสือหย่าไว้แล้วแต่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยอมไปจดทะเบียนการหย่า อีกฝ่ายสามารถฟ้องศาลให้บังคับไปจดทะเบียนการหย่าได้

## 2 การหย่าโดยคำพิพากษาของศาล

- การที่ศาลจะสั่งให้สามีภรรยาหย่าขาดจากการสมรสกันได้จะต้องมีสามีหรือภรรยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องขอหย่า คู่สมรสจะฟ้องคดีขอหย่าได้ก็ต่อเมื่อเข้าเหตุฟ้องหย่าประการใดประการหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนด คู่สมรสจะอาศัยเหตุอื่นนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดมาเป็นเหตุฟ้องหย่าไม่ได้

# เหตุฟ้องหย่า มี 12 ประการได้แก่

## 1 สามีหรือภรรยาอุปการะเลี้ยงดูผู้อื่นจนทั้งภรรยาหรือสามี

- เป็นขู้หรือมีขู้หรือร่วมประเวณีกับผู้อื่นเป็นอาจัน อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้ เช่น สามีมียภรรยาหน้า ภรรยาหลงฟ้องหย่าได้ หากสามีเพียงไปเที่ยวโสเภณีเป็นครั้งคราวยังไม่เป็นเหตุฟ้องหย่า สามีหรือภรรยามีขู้แม้เป็นการกระทำเพียงครั้งเดียวก็สามารถถูกฟ้องหย่าได้ แต่หากภรรยาถูกข่มขืนไม่ถือว่ามิขู้สามีฟ้องหย่าไม่ได้

## 2 สามีหรือภรรยาประพฤติชั่ว

- ไม่ว่าความประพฤติชั่วนั้นจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่เป็นเหตุให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหายอย่างแรง หรือถูกดูถูกเกลียดชัง หรือได้รับความเสียหายเดือดร้อนเกินควร อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้ เช่น สามีเป็นขู้กับภรรยาผู้อื่น สามีเลี้ยงดูชายที่ผ่าตัดแปลงเพศแล้วเป็นภรรยาตน ภรรยายินยอมให้ชายอื่นล่วงเกินในทางขู้สาว กรณีเหล่านี้ถือว่าเป็นพฤติกรรมชั่วที่เป็นเหตุฟ้องหย่าได้

### 3 สามีหรือภรรยาทำร้าย

- หรือทรมานร่างกายหรือจิตใจ หรือหมิ่นประมาทเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพการีอีกฝ่ายหนึ่งอย่างร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้ เช่น สามีใช้ไม้ตีภรรยาจนบาดเจ็บสาหัส สามีด่าภรรยาและมารดาของภรรยาว่าเป็นหญิงโสเภณี ภรรยาพูดกับเพื่อนว่าสามีมักมากในกาม โหดร้ายอำมหิต กรณีเหล่านี้ถือเป็นเหตุฟ้องหย่าได้

### 4 สามีหรือภรรยาจงใจละทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่งไปเกิน 1 ปี อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

- การจงใจทิ้งร้าง หมายถึง กรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีเจตนาที่จะแยกไปอยู่ต่างหากอีกที่หนึ่งและได้แยกกันอยู่ตามเจตนา นั้น หากสามีภรรยาตกลงแยกกันอยู่หรือสามีภรรยาแยกกันอยู่คนละแห่งเนื่องจากความจำเป็นในการประกอบอาชีพการงาน ไม่ถือว่าเป็นการละทิ้งร้าง อีกฝ่ายยังฟ้องหย่าไม่ได้

## 5 สามีหรือภรรยาต้องคำพิพากษาถึงที่สุดและได้ถูกจำคุกเกิน 1 ปี อีกฝ่ายฟ้องหย่าได้

- แต่ภรรยาหรือสามีที่ฟ้องหย่าจะต้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดนั้นและได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควรในการดำรงชีพโดยลำพัง

## 6 สามีหรือภรรยาสมัครใจแยกกันอยู่เพราะอยู่ด้วยกันโดยปกติสุขไม่ได้หรือแยกกันอยู่ตามคำสั่งของศาลเป็นเวลาเกิน 3 ปีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

- จะเห็นได้ว่าการตกลงแยกกันอยู่ไม่เป็นการละทิ้งร้างแต่ก็เป็นเหตุหย่าได้ หากแยกกันอยู่เป็นเวลาเกิน 3 ปี เช่น สามีชอบทุบตีภรรยาเป็นประจำทั้งสองฝ่ายจึงตกลงแยกกันอยู่เป็นเวลาเกิน 3 ปี สามีฟ้องหย่าภรรยาได้และภรรยาก็ฟ้องหย่าสามีได้เช่นกัน



## 7 สามีหรือภรรยาถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญหรือหายไปเป็นเวลาเกิน 3 ปี ฝ่ายที่ยังอยู่ฟ้องหย่าได้

- เช่น สามีไปชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยจากทหารเผด็จการ แล้วหายตัวไปเกิน 3 ปี ภรรยาฟ้องหย่าสามีได้

## 8 สามีหรือภรรยาไม่อุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่งจนเป็นที่เดือดร้อน

- หรือทำการอันเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภรรยากันอย่างร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้ เช่น สามีไม่เคยจ่ายเงินเลี้ยงดูครอบครัว สามีไล่ภรรยาออกจากบ้านแล้วพาภรรยาใหม่มาอยู่ด้วย ภรรยาปฏิเสธไม่ให้สามีร่วมประเวณีด้วยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือสามีทำร้ายภรรยาหลายครั้ง กรณีเหล่านี้เป็นเหตุฟ้องหย่าได้

## 9 สามีหรือภรรยาวิกลจริตติดต่อกันเกิน 3 ปี ยากที่จะรักษาให้หายและถึงขนาดที่ทนอยู่ร่วมกันต่อไปไม่ได้ อีกฝ่ายฟ้องหย่าได้

- เช่น สามีเป็นบ้าชอบอาละวาดกับภรรยาและลูกเป็นประจำ ภรรยาฟ้องหย่าได้

## 10 สามีหรือภรรยาประพฤติผิดหนังสือทัณฑ์บนที่ทั้งคู่ทำไว้ อีกฝ่ายฟ้องหย่าได้

- ทัณฑ์บน หมายถึง หนังสือสัญญาว่าจะไม่ประพฤติละเมิดตามเงื่อนไขที่ได้ให้ไว้ เช่น สามีทำทัณฑ์บนกับภรรยาไว้ว่าจะยอมเลิกกับภรณาน้อย เมื่อสามีไม่เลิกกับภรณาน้อยเป็นการผิดทัณฑ์บน ภรรยาฟ้องหย่าได้

**11 สามีหรือภรรยาเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรงเป็นการเลี้ยงภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่ง และโรคเป็นลักษณะเรื้อรังไม่มีทางรักษาหายได้ อีกฝ่ายป้องกันไม่ได้**

- สามีเป็นโรคเอดส์ ภรรยาป้องกันไม่ได้ แต่ถ้าฝ่ายใดเป็นโรคมะเร็ง อีกฝ่ายป้องกันไม่ได้ เพราะโรคมะเร็งไม่ใช่โรคติดต่อ

**12 สามีหรือภรรยามีสภาพร่างกายที่ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล อีกฝ่ายป้องกันไม่ได้**

- เช่น สามีเป็นกามโรคถึงขนาดสูญเสียวัยวะสืบพันธุ์หรือเป็นกามโรคตายด้านถาวร หรือภรรยามีช่องคลอดเล็กผิดปกติจนไม่อาจร่วมประเวณีได้ อีกฝ่ายป้องกันได้ หากแต่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นหมันไม่เหตุเหตุป้องกันได้ตามข้อนี้ เพราะยังสามารถร่วมประเวณีได้อยู่

# บิดามารดากับบุตร

## 1. การเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดา มารดา

บุตรที่คลอดจากหญิงใดย่อมเป็นบุตรชอบด้วย  
กฎหมายของหญิงนั้นเสมอ แต่ชายคนใดจะเป็นบิดาของ  
บุตรเป็นเรื่องที่ไม่แน่นอน ดังนั้น กฎหมายจึงกำหนดข้อ  
สันนิษฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับการเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย  
ของบิดาไว้ดังนี้

## 1.1 เด็กที่เกิดระหว่างสมรสหรือภายในเวลา 310 วัน นับตั้งแต่การสมรสสิ้นสุดลงให้สันนิษฐานว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของสามีหรือชายซึ่งเคยเป็นสามีของหญิง

- เช่น นายดำสมรสกับนางแดง ระหว่างสมรสกับนางแดงคลอดบุตร บุตรคนดังกล่าวกฎหมายสันนิษฐานว่าเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของนายดำ หรือหลังจากที่นายดำสมรสกับนางแดง นายดำตายอันเป็นเหตุให้การสมรสสิ้นสุดลงหลังจากนายดำตายเป็นเวลา 200 วันนางแดงได้คลอดบุตร บุตรคนดังกล่าวกฎหมายสันนิษฐานว่าเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของนายดำ

## 1.2 เด็กที่เกิดจากการสมรสที่เป็น โมฆะ

- 1 เด็กที่เกิดจากหญิงที่สมรสซ้อน ให้สันนิษฐานว่าเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามีซึ่งได้จดทะเบียนครั้งแรก เช่น นายดำสมรสกับนางแดง ต่อมานางแดงแอบไปจดทะเบียนสมรสกับนายเขียวซึ่งเป็นการสมรสซ้อนหลังจากนั้นนางแดงคลอดบุตร บุตรคนดังกล่าวกฎหมายสันนิษฐานว่าเป็นชอบด้วยกฎหมายของนายเขียว แม้การสมรสระหว่างนางแดงกับนายเขียวจะเป็นโมฆะก็ตาม

## 1.2 เด็กที่เกิดจากการสมรสที่เป็นโมฆะ (ต่อ)

- 2 เด็กที่เกิดจากการสมรสที่เป็นโมฆะด้วยเหตุอื่น ๆ ที่ไม่ใช่กรณีหญิงสมรสซ้อนและเด็กนั้นได้เกิดก่อนหรือภายใน 310 วันนับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้การสมรสเป็นโมฆะให้สันนิษฐานว่าเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของชายซึ่งเป็นสามีจากการสมรสที่เป็นโมฆะดังกล่าว เช่น นายดำและนางแดงเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาซึ่งได้พลัดพรากจากกันมาตั้งแต่ยังเด็ก ต่อมาทั้งคู่ได้สมรสกัน การสมรสดังกล่าวเป็นโมฆะ หลังจากนั้นนางแดงได้คลอดบุตรคนแรกบุตรคนดังกล่าวกฎหมายสันนิษฐานว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของนายดำ ต่อมาศาลพิพากษาถึงที่สุดให้การสมรสเป็นโมฆะ และหลังจากนั้น 250 วันนางแดงคลอดบุตรอีกคนหนึ่ง บุตรคนที่สองกฎหมายก็สันนิษฐานว่าเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของนายดำเช่นกัน

### 1.3 เด็กที่เกิดระหว่างการสมรสที่เป็นโมฆียะซึ่งศาลพิพากษาให้เพิกถอนในภายหลัง ให้สันนิษฐานว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายซึ่งเป็นสามีจากการสมรสที่เป็นโมฆียะดังกล่าว

- เช่น นายดำสมรสกับนางแดงเพราะถูกบิดาของนางแดงข่มขู่ การสมรสจึงเป็นโมฆียะ ก่อนศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรสดังกล่าวนางแดงได้คลอดบุตร บุตรคนดังกล่าวกฎหมายสันนิษฐานว่าเป็นบุตรที่ด้วยกฎหมายของนายดำ



**1.4 เด็กที่เกิดภายใน 310 วันนับตั้งแต่งการสมรสสิ้นสุดลง จากหญิงหม้ายซึ่งทำการสมรสใหม่ในเวลาไม่เกิน 310 วัน นับตั้งแต่วันที่การสมรสเดิมสิ้นสุด ให้สันนิษฐานว่าเป็นบุตร ชอบด้วยกฎหมายของสามีคนใหม่**

- เช่นนายดำสมรสกับนางแดง ต่อมานายดำตายอันเป็นเหตุ ให้การสมรสสิ้นสุดลง หลังจากนั้นนายดำตายเป็นเวลา 200 วัน นางแดงได้สมรสใหม่กับนายเขียวและต่อมาอีก 50 วันนางแดงคลอดบุตร บุตรคนดังกล่าวกฎหมายสันนิษฐานว่าเป็น บุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของนายเขียวซึ่งเป็นสามีใหม่ของ นางแดง

## 1.5 เด็กที่เกิดจากหญิงที่ไม่ได้สมรสกับชาย เด็กที่เกิดขึ้นไม่มีบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย

- เด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงเท่านั้น เช่น นายดำและนางแดงอยู่กินกันโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรสต่อมานางแดงคลอดบุตร นายดำไม่ใช่บิดาที่ชอบด้วยกฎหมายของบุตรดังกล่าว

## 2. การทำให้บุตรนอกสมรสเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของ บิดา

เด็กที่เกิดจากบิดามารดาซึ่งไม่ได้สมรสกันย่อมเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของมารดาแต่เพียงผู้เดียว เด็กย่อม<sup>๕</sup>ให้<sup>๖</sup>เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดา ทั้งนี้ เด็กนั้นจะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดาก็ต่อเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 ประการดังต่อไปนี้

## 2.1 บิดามารดาสมรสกันภายหลัง

- เป็นกรณีที่ชายผู้ให้กำเนิดบุตรได้จดทะเบียนสมรสกับมารดาของบุตรภายหลังจากเด็กเกิดแล้ว

## 2.2 บิดาจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

- เป็นกรณีที่ชายผู้ให้กำเนิดบุตรได้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของตน ซึ่งต้องได้รับความยินยอมจากเด็กและมารดาของเด็กก่อนในกรณีที่เด็กหรือมารดาของเด็กไม่ให้ความยินยอม ชายที่มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลให้พิพากษาให้ชายจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรได้

## 2.3 ศาลพิพากษาว่าเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดา

- เป็นกรณีที่เด็กฟ้องชายผู้ให้กำเนิดให้รับตนเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่เด็กจะฟ้องชายผู้ให้กำเนิดได้ก็ต่อเมื่อมีเหตุในการฟ้องคดีอย่างใดอย่างหนึ่งใน 7 ประการดังต่อไปนี้

1.

- เมื่อมีการข่มขืนกระทำชำเราฉ้อคร่ำ หรือหวังเหี้ยมกักขังหญิงมารดาโดยมิชอบด้วยกฎหมายในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้

2.

- เมื่อมีการลักพาหญิงมารดาไปในทางชั่วหรือมีการล่อลวงร่วมประเวณีกับหญิงมารดา ในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้

3.

- เมื่อมีเอกสารของบิดาแสดงว่าเด็กนั้นเป็นบุตรของตน

4.

- เมื่อปรากฏในทะเบียนคนเกิดว่าเด็กเป็นบุตรโดยมีหลักฐานว่าบิดาเป็นผู้แจ้งการเกิด หรือรู้เห็นยินยอมในการแจ้งนั้น

5.

- เมื่อบิดามารดาได้อยู่ด้วยกันอย่างเปิดเผยในระยะเวลาซึ่งหญิงมารดาอาจตั้งครรภ์ได้

6.

- เมื่อได้มีการร่วมประเวณีกับหญิงมารดาในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้ และมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเด็กนั้นมิได้เป็นบุตรของชายอื่น

7.

- เมื่อมีพฤติการณ์ที่รู้กันทั่วไปตลอดมาว่าเป็นบุตร เช่น บิดาให้การศึกษาและให้ความอุปการะเลี้ยงดู หรือบิดายอมให้เด็กนั้นใช้นามสกุลของตน

### 3. สิทธิและหน้าที่ระหว่างบิดามารดากับบุตร

#### 3.1 สิทธิและหน้าที่ของบุตรต่อบิดามารดา

1.

- บุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของบิดา แต่หากไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรก็มีสิทธิใช้ชื่อสกุลของมารดาได้ เพราะบุตรย่อมเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของมารดาเสมอ

2.

- บุตรมีสิทธิได้สัญชาติไทยตามบิดาหรือมารดา

3.

- บุตรจะฟ้องบุพการีของตนเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญาไม่ได้ บุพการีในที่นี้หมายถึง บิดา มารดา ปู่ ตา ยาย ทวด คดีที่ห้ามบุตรฟ้องบุพการีของตนเรียกว่า "คดีอุทลุม" หากบุตรประสงค์จะฟ้องบุพการี บุตรต้องขอให้พนักงานอัยการฟ้องคดีแทน
- บุตรที่กฎหมายห้ามไม่ให้ฟ้องบุพการีของตนหมายถึงบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ดังนั้นหากเป็นบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แม้บิดานั้นจะรับรองโดยพินัยแล้ว บุตรนั้นย่อมฟ้องบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ อย่างไรก็ดี กฎหมายก็ไม่ได้ห้ามบุพการีฟ้องผู้สืบสันดาน ดังนั้น บิดา มารดาสามารถฟ้องบุตรของตนได้ และบุตรบุญธรรมก็สามารถฟ้องผู้รับบุตรบุญธรรมได้เพราะผู้รับบุตรบุญธรรมไม่ใช่บุพการีของบุตรบุญธรรม





4.

- บุตรมีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา หน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดานี้เริ่มตั้งแต่บุตรเกิดไม่ใช่เริ่มเมื่อบรรลุนิติภาวะ และบุตรมีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบิดามารดานี้เริ่มตั้งแต่บุตรเกิดไม่ใช่เริ่มเมื่อบุตรบรรลุนิติภาวะ และบุตรมีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบิดามารดาไปตลอดชีวิต



5.

- บุตรมีสิทธิรับมรดกของบิดามารดาในฐานะทายาทโดยธรรมอันดับแรก บุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของบิดาแต่บิดาได้รับรองแล้วโดยพฤตินัยก็มีสิทธิรับมรดกจากบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเช่นกัน

## 3.2 สิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาต่อบุตร

1.

- บิดามารดามีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ เมื่อบุตรบรรลุนิติภาวะแล้วบิดามารดาอย่า่อมหมัดหน้าที่ดังกล่าว เว้นแต่บุตรที่บรรลุนิติภาวะนั้นเป็นผู้ทูลพลาภาพหาเลี้ยงตนเองไม่ได้ บิดามารดา ยังคงมีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูอยู่

2.

- บิดามารดามีอำนาจปกครองบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ อำนาจเหล่านั้นได้แก่ อำนาจในการกำหนดที่อยู่ของบุตร อำนาจในการทำโทษบุตรตามสมควร อำนาจให้บุตรทำการแทนตามสมควรแก่ความสามารถและฐานะรูป อำนาจเรียกบุตรคืนจากบุคคลอื่น อำนาจจัดการทรัพย์สินของบุตรผู้เยาว์ เป็นต้น

3.

- บิดามารดามีสิทธิได้รับมรดกของบุตรในฐานะทายาทโดยธรรมลำดับที่ 2

## 4 บุตรบุญธรรม

- บุคคลใดไม่ว่าจะเป็นคู่สมรสแล้วหรือยังไม่มีคู่สมรสก็ตามมีสิทธิจดทะเบียนรับบุคคลอื่นเป็นบุตรบุญธรรมของตนได้ การรับบุตรบุญธรรมจะมีผลทำให้เด็กเป็นบุตรบุญธรรมตามกฎหมาย ก็ต่อเมื่อได้จดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมแล้วเท่านั้น

1 ผู้รับบุตรบุญธรรม  
ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า  
25 ปี และ

2 ผู้รับบุตรบุญธรรม  
ต้องมีอายุมากกว่า  
บุตรบุญธรรมอย่าง  
น้อย 15 ปี

4.1 คุณสมบัติ  
ของผู้รับบุตร  
บุญธรรมและ  
บุตรบุญธรรม

1. ความยินยอมของบุตร  
บุญธรรม ถ้าผู้ที่จะเป็นบุตร  
บุญธรรมมีอายุเกิน 15 ปี  
การรับบุตรบุญธรรมต้อง  
ได้รับความยินยอมจากผู้  
ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมด้วย

2. ความยินยอมของบิดามารดา การ  
รับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมต้องได้รับ  
ความยินยอมจากบิดามารดาของ  
ผู้เยาว์ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมเสียก่อน

3. ความยินยอมของคู่สมรส  
ของผู้รับบุตรบุญธรรมและ  
บุตรบุญธรรม ถ้าผู้รับบุตร  
บุญธรรมหรือผู้ที่จะเป็นบุตร  
บุญธรรมมีคู่สมรสอยู่ต้อง  
ได้รับความยินยอมจากคู่  
สมรสก่อน

## 4.2 เงื่อนไข การรับบุตรบุญ ธรรม

## 4.3 ผลของการรับบุตรบุญธรรม

### ธรรม

1.

- บุตรบุญธรรมมีฐานะเช่นเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม ดังนั้นสิทธิหน้าที่ระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมจึงเหมือนกันกับสิทธิและหน้าที่ระหว่างบิดามารดากับบุตร เช่น บุตรบุญธรรมมีสิทธิใช้นามสกุลของผู้รับบุตรบุญธรรม มีสิทธิได้รับอุปการะเลี้ยงดูจากผู้รับบุตรบุญธรรมในระหว่างที่ตนยังเป็นผู้เยาว์ รวมทั้งมีสิทธิได้รับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมด้วย แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่มีสิทธิรับมรดกของบุตรบุญธรรม

2.

- บิดามารดาโดยกำเนิดของบุตรบุญธรรมหมดอำนาจปกครองบุตรของตนตั้งแต่วันที่จดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม และผู้รับบุตรบุญธรรมเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรบุญธรรม

3.

- บุตรบุญธรรมไม่สูญเสียสิทธิและหน้าที่ในครอบครัวเดิม เช่น ยังคงมีสิทธิใช้นามสกุลของบิดามารดาได้ มีสิทธิรับมรดกของบิดามารดา รวมทั้งยังมีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบิดามารดาด้วย

## 4.4 การเลือกรับบุตรบุญธรรม

1.

- บุตรบุญธรรมกับผู้รับบุตรบุญธรรมตกลงเลือกรับบุตรบุญธรรม

2.

- บุตรบุญธรรมสมรสกับผู้รับบุตรบุญธรรม

3.

- ผู้รับบุตรบุญธรรมหรือบุตรบุญธรรมฟ้องเลิกการรับบุตรบุญธรรม

# จัดทำโดย

นางสาวแก้วมณี ทองอ่ำ  
(531121715)

นางสาวพรพรรณ ออระพอ  
(531121730)

นางสาวชอฝิยะห์ จารุ  
(531121736)

